

Quan điểm Hồ Chí Minh về nêu gương, nói đi đôi với làm và ý nghĩa đối với cán bộ, đảng viên hiện nay

● LÊ ĐÌNH NĂM *

Tóm tắt: Quan điểm Hồ Chí Minh về nêu gương, nói đi đôi với làm là một nội dung quan điểm của Người về nguyên tắc xây dựng đạo đức mới của người cách mạng. Quan điểm này cũng là phương pháp hàng đầu của người cách mạng để tự rèn luyện mình mọi lúc, mọi việc, góp phần nâng cao uy tín của Đảng, cán bộ, đảng viên với quần chúng nhân dân và đưa cách mạng Việt Nam đi từ thắng lợi này đến thắng lợi khác. Trong bài viết, tác giả đã phân nào làm rõ quan điểm của Hồ Chí Minh về nêu gương, nói đi đôi với làm nhằm góp phần ngăn chặn, đẩy lùi suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống, những biểu hiện “tự diễn biến”, “tự chuyển hóa” trong cán bộ, đảng viên, tạo niềm tin của nhân dân đối với Đảng khi mà hiện nay có một bộ phận cán bộ, đảng viên có biểu hiện suy thoái, biến chất, làm giảm uy tín của Đảng.

Chủ tịch Hồ Chí Minh là anh hùng giải phóng dân tộc, nhà văn hóa kiệt xuất của Việt Nam. Người đã để lại cho Đảng và dân tộc ta di sản to lớn và quý báu, đó là hệ thống tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh, đưa cách mạng Việt Nam đi từ thắng lợi này đến thắng lợi khác. Tư tưởng đạo đức Hồ Chí Minh là vấn đề rộng lớn, bao quát các nội dung như vai trò của đạo đức cách mạng, các chuẩn mực đạo đức, các nguyên tắc xây dựng đạo đức mới... Sự cống hiến của Người đối với nền đạo đức mới của nước ta là vô giá. Vì vậy, việc nghiên cứu tư tưởng đạo đức Hồ Chí Minh nói chung, nguyên tắc nêu gương, nói đi đôi với làm trong xây dựng đạo đức mới nói riêng và ý nghĩa đối với cán bộ, đảng viên là vấn đề có ý nghĩa thiết thực nhằm nâng cao chất lượng đội ngũ cán bộ, đảng viên hiện nay.

Quan điểm Hồ Chí Minh về nguyên tắc xây dựng đạo đức mới bao gồm: Nêu gương, nói đi đôi với làm; xây đi đôi với chống và tu dưỡng đạo đức suốt đời. Người đã vận dụng linh hoạt, sáng tạo phương pháp của người xưa: “Dĩ nhân nhi giáo, dĩ ngôn nhi giáo” (trước hết phải giáo dục bằng tấm gương sống của chính mình, sau đó mới giáo dục bằng lời nói). Nguyên tắc nêu gương, nói đi đôi với làm được

Người xác định là phương pháp hàng đầu của người cách mạng để tập hợp, lãnh đạo quần chúng nhân dân làm cách mạng.

Thứ nhất, nêu gương là sự tiên phong thực hành trước, là sự mực thước, là cái chuẩn cho người khác noi theo trong mọi công việc từ nhỏ đến lớn, thể hiện thường xuyên, về mọi mặt. Người cho rằng: “Nói chung thì các dân tộc phương Đông đều giàu tình cảm, và đối với họ một tấm gương sống còn có giá trị hơn một trăm bài diễn văn tuyên truyền⁽¹⁾”. Người nhắc nhở đảng viên: “Trước mặt quần chúng, không phải ta cứ viết lên trán chữ “cộng sản” mà ta được họ yêu mến. Quần chúng chỉ quý mến những người có tư cách, đạo đức. Muốn hướng dẫn nhân dân, mình phải làm mực thước cho người ta bắt chước⁽²⁾”. Tự mình phải chính trước, mới giúp người khác chính. Mình không chính, mà muốn người khác chính là vô lý. Người đòi hỏi mỗi cán bộ, đảng viên phải làm kiểu mẫu trong công tác và lối sống, trong mọi lúc, mọi nơi, nói phải đi đôi với làm để quần chúng noi theo.

Thứ hai, cần nêu gương trên ba mối quan hệ: Đối với mình, đối với người, đối với việc. Trong tác phẩm

* TS, Học viện Báo chí và Tuyên truyền

Đường cách mệnh, xuất bản năm 1927 và nhiều bài nói, bài viết sau này, Người yêu cầu mỗi cán bộ, đảng viên phải nhận thức và giải quyết tốt ba mối quan hệ: Đối với mình phải không tự cao, tự đại, tự mãn, kiêu ngạo mà luôn học tập cầu tiến bộ, luôn tự kiểm điểm để phát triển điều hay, sửa đổi điều dở của bản thân, phải tự phê bình mình như rửa mặt hằng ngày; đối với người, luôn giữ thái độ chân thành, khiêm tốn, đoàn kết, thật thà, không dối trá, lừa lọc, khoan dung, độ lượng; đối với việc, phải tận tâm, tận lực, trách nhiệm, gương mẫu hoàn thành mọi nhiệm vụ được giao, dù trong hoàn cảnh nào phải giữ nguyên tắc “đi công vi thượng” (để việc công lên trên, lên trước việc tư).

Hồ Chí Minh từng dạy: “Nói miệng, ai cũng nói được. Ta cần phải thực hành. Kháng chiến, kiến quốc, ta phải cần kiệm. Nhưng tự mình phải cần và kiệm trước đã. Trước hết, mình phải làm gương, gắng làm gương trong anh em, và khi đi công tác, gắng làm gương cho dân. Làm gương về cả ba mặt: Tinh thần, vật chất và văn hoá. Không có gì là khó. Khó như cách mạng mà ta đã làm được và đã thành công. Muốn làm được, ta phải: Quyết tâm, tin tâm và đồng tâm. Ta nhớ ba chữ ấy, thực hành làm gương nêu ba chữ ấy lên, tất là các đồng chí phải thành công”³⁾. Đó là những chỉ dẫn rất cụ thể cho cán bộ, đảng viên phải luôn làm gương trong cơ quan, đơn vị, trước quần chúng để thuyết phục mọi người, đạt mục đích cách mạng.

Thứ ba, Người chủ trương: “Lấy gương người tốt, việc tốt để hằng ngày giáo dục lẫn nhau là một trong những cách tốt nhất để xây dựng Đảng, xây dựng các tổ chức cách mạng, xây dựng con người mới, cuộc sống mới”⁴⁾. Trong gia đình, cha mẹ có thể là tấm gương cho các con, anh chị là tấm gương đối với các em; trong nhà trường, thầy giáo, cô giáo là tấm gương cho học trò; trong cơ quan, tổ chức thì cán bộ lãnh đạo là tấm gương cho cấp dưới, người này có thể nêu gương cho người khác. Trong cuộc sống, người cán bộ, đảng viên chẳng những có trách nhiệm tự tu dưỡng tốt để trở thành con người có đời tư trong sáng, lối sống trong sạch, giản dị, gần gũi, mà còn phải là tấm gương giúp nhân dân nhìn vào đó làm những điều tốt, điều hay, chống lại thói hư, tật xấu, các tệ nạn xã hội.

Thứ tư, thực hiện “nói đi đôi với làm”. Ở Hồ Chí Minh, lời nói đi đôi với việc làm diễn đạt tư tưởng của Người, nói là để mà làm, làm phải đúng như điều

đã nghĩ, đã nói. Người thường nói ít nhưng làm nhiều, có những vấn đề đạo đức, Người không nói mà chỉ làm. Chính điều đó làm nên một phong cách rất riêng, rất Hồ Chí Minh mà hiếm có nhà chính trị nào trên thế giới có được. Người dạy: “Cần phải óc nghĩ, mắt trông, tai nghe, chân đi, miệng nói, tay làm. Chứ không phải chỉ nói suông, chỉ ngồi viết mệnh lệnh ... phải thật thà nhúng tay vào việc”. Theo quan điểm Hồ Chí Minh, “nói đi đôi với làm” không chỉ là nguyên tắc đạo đức, phương châm hoạt động chính trị mà còn là biểu hiện sinh động cụ thể giữa nói, viết với hành động.

Sau khi Cách mạng tháng Tám năm 1945 thắng lợi, để giải quyết nạn đói trước mắt, Người kêu gọi: “Cứ 10 ngày nhịn ăn một bữa, mỗi tháng nhịn 3 bữa. Đem gạo đó (mỗi bữa một bơ) để cứu dân nghèo”⁵⁾ và Người gương mẫu thực hiện. Khi tiếp khách hay đi công tác tại các địa phương trùng với ngày nhịn ăn nhưng để động viên tinh thần kháng chiến của nhân dân nên Người vẫn dùng cơm cùng với đồng bào; tuy nhiên, khi về Phủ Chủ tịch, Người tự động nhịn bù, bỏ gạo vào hũ để cứu dân nghèo. Bằng việc nêu gương đó của Người đã tạo ra một phong trào của quần chúng và đã giải quyết được nạn đói trước mắt, để nhân dân thấy được giá trị của một nước độc lập, tự do. Người còn nêu gương trong việc rèn luyện sức khỏe. Theo Hồ Chí Minh, mỗi một người dân khỏe mạnh là cả dân tộc khỏe mạnh; vì thế, Người kêu gọi mọi người hằng ngày tập thể dục. Bản thân Người “ngày nào cũng tập”.

“Nói thì phải làm” thể hiện sự thống nhất giữa lý luận và thực tiễn, tư tưởng và hành động, nhận thức và việc làm. Nói đi đôi với làm thể hiện bằng kết quả công việc. Kết quả công việc là thước đo sự cống hiến của mỗi người. Chủ tịch Hồ Chí Minh đã nêu rõ: Nói đi đôi với làm, đối lập với nói mà không làm của những người hứa suông hoặc “nói một đàng, làm một nẻo” của những kẻ cơ hội. Hồ Chí Minh cho rằng, để chống việc “nói một đàng, làm một nẻo”, mỗi cán bộ và đảng viên còn cần phải xác định rõ trách nhiệm của mình. Mỗi người, mỗi ngành, mỗi giới, mỗi tầng lớp nhân dân đều có những công việc, nhiệm vụ cụ thể. Khi nói phải gắn với những công việc, nhiệm vụ cụ thể, không chung chung, đại khái dẫn đến nói chung chung, ai nói cũng được, nghe thì hay, nhưng

không biết thực hiện thế nào. Theo Hồ Chí Minh, không được hứa mà không làm. Lời hứa chỉ có giá trị khi đi liền với việc làm cụ thể. “Làm” ở đây chính là hành động, là hoạt động thực tiễn, là tổ chức thực hiện, đưa chủ trương, đường lối của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước vào cuộc sống, từ việc nhỏ đến việc lớn, mang ý nghĩa thiết thực. Vì vậy, muốn nêu gương, thì cán bộ, đảng viên phải luôn thực hiện “nói đi đôi với làm”, phải nêu gương nói và nêu gương làm; phải biết lấy người tốt, việc tốt để tuyên truyền cho sự nêu gương. Đây là vấn đề cực kỳ quan trọng, là nguyên tắc trước hết của sự nêu gương. Bởi vì, chỉ có nhất quán giữa nói và làm thì người cán bộ, đảng viên mới giành được lòng tin của quần chúng. Ngược lại, sự thiếu rèn luyện, tu dưỡng, đặc biệt là sự thoái hóa, biến chất đạo đức của một bộ phận cán bộ, đảng viên sẽ ảnh hưởng rất lớn đến hành vi đạo đức, lối sống, ý thức kỷ luật, pháp luật của quần chúng.

Thứ năm, Người nhận thức được vai trò và sức mạnh của sự nêu gương, Người thường xuyên nhắc đến tấm gương đạo đức của V.I.Lênin: “Không phải chỉ thiên tài của Người, mà chính là tính coi khinh sự xa hoa, tinh thần yêu lao động, đời tư trong sáng, nếp sống giản dị, tóm lại là đạo đức vĩ đại và cao đẹp của người thầy, đã ảnh hưởng lớn lao tới các dân tộc châu Á và đã khiến cho trái tim của họ hướng về Người, không gì ngăn cản nổi”⁽⁶⁾. Hồ Chí Minh luôn tự tu dưỡng, phấn đấu để bản thân mình trở thành “tấm gương sáng” tận trung với nước, tận hiếu với dân, cần, kiệm, liêm, chính, chí công vô tư, trở thành hình ảnh mẫu mực về “người lãnh đạo và người đầy tớ thật trung thành của nhân dân” để cán bộ, đảng viên và nhân dân học tập, noi theo.

Hiện nay, đất nước ta chuyển sang xây dựng nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa, bên cạnh những yếu tố tích cực cũng có cả những yếu tố tiêu cực tác động đến các giá trị xã hội nói chung và giá trị đạo đức nói riêng. Vì vậy, cán bộ, đảng viên cần học tập và làm theo phong cách nêu gương, nói đi đôi với làm của Chủ tịch Hồ Chí Minh. Đây là nhiệm vụ có ý nghĩa vô cùng quan trọng đối với sự nghiệp cách mạng ở nước ta hiện nay.

Một là, đẩy mạnh giáo dục tư tưởng, tấm gương đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh. Nghiêm túc quán triệt thực hiện Chỉ thị số 05 CT/TW của Bộ Chính trị

về “Đẩy mạnh việc học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh”. Mỗi cán bộ, đảng viên phải xác định việc học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh là nhiệm vụ lâu dài, mọi lúc, mọi nơi, trong mọi việc chứ không chỉ theo nhiệm kỳ, công việc cụ thể. Trong các cơ quan, đơn vị cần xác định các tiêu chí học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh cho phù hợp với đặc thù, vị trí công việc, tình hình của mình để thực hiện chứ không thực hiện chung chung, hình thức. Trong công việc, phải nâng cao ý thức phục vụ nhân dân, làm việc với thái độ khách quan, công tâm, tập trung giải quyết những lợi ích chính đáng của nhân dân, lắng nghe tâm tư nguyện vọng của quần chúng, chủ động đối thoại với nhân dân và cán bộ dưới quyền.

Hai là, nâng cao ý thức tự giác, thường xuyên rèn luyện đạo đức cách mạng của cán bộ, đảng viên. Chủ tịch Hồ Chí Minh khẳng định: “Đạo đức cách mạng không phải trên trời sa xuống. Nó do đấu tranh, rèn luyện bền bỉ hàng ngày mà phát triển và củng cố. Cũng như ngọc càng mài càng sáng, vàng càng luyện càng trong”⁽⁷⁾. Vì vậy, việc nêu gương tự giác, thường xuyên rèn luyện đạo đức cách mạng của cán bộ, đảng viên để không ngừng hoàn thiện nhân cách, nâng cao ý thức và phẩm chất cách mạng. Cán bộ, đảng viên phải xác định rõ trách nhiệm với mình, với công việc, với mọi người. Với tự mình phải nêu gương trong đấu tranh với những biểu hiện suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống. Cán bộ có chức vụ càng cao càng phải gương mẫu. Nêu gương về đức khiêm tốn, giản dị, tác phong sâu sát thực tế, gần gũi để thấu hiểu tâm tư, nguyện vọng chính đáng của quần chúng trong cơ quan, đơn vị, nơi cư trú. Gương mẫu trong thực hiện và bảo vệ chủ trương, đường lối của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước, sẵn sàng hy sinh lợi ích cá nhân vì lợi ích chung.

Ba là, thường xuyên tự phê bình và phê bình. Tự phê bình và phê bình là quy luật tồn tại và phát triển của Đảng. Tự phê bình và phê bình phải xuất phát từ động cơ trong sáng là giúp đỡ lẫn nhau, vì sự tiến bộ của mỗi người và sự phát triển vững mạnh của tổ chức. Vì vậy, trong tự phê bình và phê bình phải chống tư tưởng hẹp hòi, ích kỷ, lợi dụng phê bình để hạ uy tín, đã kích lẫn nhau gây chia rẽ mất đoàn kết, làm tổn hại, suy yếu tổ chức đảng. Để thực hiện đúng

mục đích trong sáng của phê bình. Người căn dặn: “Phải có tình đồng chí thương yêu lẫn nhau”. Phải luôn nhận rõ đối tượng của tự phê bình và phê bình là việc chứ không phải là người. Việc tự phê bình và phê bình phải được làm thường xuyên như “rửa mặt hàng ngày”. Thông qua việc làm này, làm cho Đảng trong sạch, vững mạnh; cán bộ, đảng viên nhận rõ ưu, khuyết điểm của mình để phân đấu và rèn luyện, những biểu hiện suy thoái “tự diễn biến”, “tự chuyển hóa” sẽ được nhận diện và khắc phục. Cán bộ, đảng viên phải thực sự cầu thị, tự giác, trung thực, chân thành, công tâm, không né tránh, chạy theo chủ nghĩa thành tích, khi có khuyết điểm phải nhận khuyết điểm và phải có kế hoạch sửa chữa. Cán bộ, đảng viên, nhất là người đứng đầu phải là tấm gương tự phê bình và phê bình để cấp dưới, mọi người làm theo.

Bốn là, phải luôn thực hiện “nói đi đôi với làm”, phải nêu gương nói và nêu gương làm. Chủ tịch Hồ Chí Minh khẳng định, nói đi đôi với làm là một trong những nguyên tắc quan trọng khi thực hành phương pháp nêu gương, giúp cho đội ngũ cán bộ đảng viên luôn đứng vững và vượt qua mọi khó khăn, thử thách, hoàn thành tốt mọi nhiệm vụ được giao. Nói đi đôi với làm phải theo đúng đường lối, chính sách của Đảng, pháp luật của Nhà nước, theo đúng quy định, chuẩn mực đạo đức cách mạng càng trở nên cần thiết đối với việc giáo dục, rèn luyện đạo đức của cán bộ, đảng viên.

Cán bộ, đảng viên phải chủ động, sáng tạo, dám nghĩ, dám làm, dám chịu trách nhiệm, nói đi đôi với làm, nói thì phải làm. Đi đầu trong đấu tranh phòng,

chống quan liêu, tham nhũng, lãng phí. Sẵn sàng chịu trách nhiệm khi cơ quan, đơn vị mình phụ trách xảy ra tham nhũng, lãng phí, tiêu cực và quyết tâm sửa chữa, khắc phục. Kiên quyết phê phán những cán bộ, đảng viên không dám nói, không dám hành động, nói nhiều làm ít, nói mà không làm, nói một đằng làm một nẻo, thụ động, ngồi chờ, ỷ lại, sợ trách nhiệm.

Chủ tịch Hồ Chí Minh là một tấm gương đạo đức mẫu mực cho cán bộ, đảng viên, nhân dân học tập và noi theo. Tấm gương của Người đã đạt tới sự thống nhất chặt chẽ giữa nói và làm, giữa giáo dục đạo đức và nêu gương đạo đức, đạt tới sự nhất quán giữa công việc và đời tư, giữa đạo đức vĩ nhân và đạo đức đời thường. Quan điểm, phong cách nêu gương, nói đi đôi với làm của Người có giá trị to lớn, thiết thực trong việc giáo dục cán bộ, đảng viên, nhân dân và góp phần hoàn thiện nhân cách con người Việt Nam. Hiện nay, học tập và làm theo phong cách nêu gương, nói đi đôi với làm của Chủ tịch Hồ Chí Minh có ý nghĩa vô cùng quan trọng đối với sự nghiệp cách mạng nước ta; góp phần ngăn chặn, đẩy lùi suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống, những biểu hiện “tự diễn biến”, “tự chuyển hóa” trong cán bộ, đảng viên, tạo niềm tin của nhân dân đối với Đảng cầm quyền./

(1), (6) Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, Nxb CTQG - Sự thật, H., 2011, T1, tr.284, tr.317.

(2) Hồ Chí Minh: *Sđđ*, T6, tr.16.

(3), (5) Hồ Chí Minh: *Sđđ*, T4, tr.171, tr.33.

(4) Hồ Chí Minh: *Sđđ*, T15, tr.672.

(7) Hồ Chí Minh: *Sđđ*, T11, tr.612.

Ho Chi Minh's point of view on setting an example, do as I say, not as I do and meaning for officials and party members currently

Abstract: *Ho Chi Minh's point of view on setting an example, do as I say, not as I do is a content of His views on new principle of building morality for revolutionists. This point of view is also the leading method of the revolutionists to train themselves at all times and for everything, contributing to improving the prestige of the Party, officials, and party members to people and bringing the Vietnamese revolution to reach all victories. In the writing, the author has partly clarified Ho Chi Minh's point of view on setting an example, do as I say, not as I do to help prevent and fighting against the recession of political thought, morality, lifestyle, expressions of "self-evolution", "self-transformation" in the officials and party members, creating people's confidence in the Party when there are some officials and party members show signs of recession, transmutation, reducing the prestige of the Party.*